

ICOMOS^{2/2018}_{in}

Suomen osaston jäsentiedote

ICOMOSin SUOMEN OSASTO r.y.
ICOMOS Finska nationalkommittén r.f.
The ICOMOS Finnish National Committee
INTERNATIONAL COUNCIL ON MONUMENTS AND SITES
CONSEIL INTERNATIONAL DES MONUMENTS ET DES SITES

Kirjoittajat:

Minna Silver, Risto M. Pitkänen,
Jonas Malmberg, Markku Mattila, Laura Berger,
Mitro Kaurinkoski, Helena Hirviniemi,
Marika Konola-Tuominen, Netta Böök,
Riitta Salastie, Uula Neitola

Kannen kuva:

Marika Konola-Tuominen,
Isfahan-Shah moskeija

Taitto:

Uula Neitola

2/2018

ICOMOSin Suomen osasto r.y:n jäsentiedote

2/2018

Sisällys

Pääkirjoitus

Hallituksen uudet jäsenet - Mitro Kaurinkoski ja
Helena Hirviniemi

Venäläisajan huviloiden kohtaloita Terijoelta

Hankoon ja Linnunlauluun - Netta Böök

Tulossa: Tieteiden yö

Raportti - Markku Mattila

Tiiliskivi Lissabonista - Risto M. Pitkänen

Matkakertomus - Marika Konola-Tuominen

Matkakertomus - Jonas Malmberg, Riitta Salastie

Merkitysten paikka – kuinka Viipurin kirjastosta
tuli enemmän kuin rakennus - Laura Berger

Avoimet haut, seminaarit ja konferenssit

Kuvia ICOMOSin Suomen osaston vierailusta

Hotelli Paasitorniin 11.12.2018

Lopuksi itämaisia mausteita ja tuoksua jouluksi -

Minna Silver

Pääkirjoitus

Minna Silver

Joulu on jo ovella, kun tämä jäsentiedotteemme saapuu. Kiitämme kaikkia icomoslaisia kuluneesta sisältörikkaasta vuodesta, ja tunnemme saaneemme yhdistyksemme resursseihin nähden huomattavia tuloksia aikaiseksi. Tämä on osoitus ammattitaitoisen asiantuntijajäsenistömme antaumuksesta asialle.

Loppuvuodesta Aalto-yliopiston kaup-pakorkeakoululla Helsingissä juhlittiin näytävästi valtiovallan toimesta Euroopan

kulttuuriperintöjuhlavuoden 2018 päätöstä. Puhujina toimivat mm. ministeri Sampo Terho ja Museoviraston pääjohtaja Juhani Kostet. Saimi Hoyer juonsi raikkaasti ohjelmaa ja monietninen Tempo-lapsiorkesteri Vantaalta valloitti. Suomen Kulttuurivoltti-hanke palkittiin Europa Nostra –palkinnolla. Kulttuuriperintövuoteen liittyen kesäkuun Suomenlinnan Shared Heritage through Time –seminaaristamme ja sen työpajoista on tehty raporttia icomoslaisten

voimin sekä mallinnusta Aalto-yliopiston opiskelija Tiina Rahjan kanssa opinnäytetyöksi. Raportti, jonka pohjan sihteerimme FM Uula Neitola on kirjoittanut, muokataan FM Margaretha Ehrströmin ja arkkitehti Kirsti Kovasen johdolla mallinnoksen kanssa ja käännetään vielä englanniksi vuoden 2019 aikana.

ICOMOSin Suomen osasto r.y. ja Rakennustaiteen seura r.y. järjestivät yhteistyössä venäläisten toimijoiden ja Aalto-yliopiston kanssa 25.-26. elokuuta yhteisen venäläis-suomalaisen konferenssin Suomenlahden rannikon historialliset huvila-alueet: säilyttämisen ja käytön kysymyksiä. Arkkitehti Netta Böök ja Margaretha Ehrström olivat organisoimassa konferenssia Suomen ICOMOSin puolesta. Böökin asiantuntija-osuus luovutetun Karjalan huvilatutkimusten osalta ja yhteistyö venäläisten toimijoiden kanssa oli seminaarin järjestämisessä ensiarvoisen tärkeää. Erityiskiitokset Netalle, Rakennustaiteen seuran puheenjohtaja dos. Timo Tuomelle ja sihteerille HuK Joona Rantasalolle. Netta Böök referoi seminaarin antia tässä jäsentiedotteessa.

Viipuri-yhteistyö on jatkunut myös Netta Böökin ja allekirjoittaneen toimesta, kun 19.-20. lokakuuta osallistuimme Venäjän kulttuuriministeriön ja Viipurin linnan toimijoiden järjestämään kansainväliseen seminaariin. Seminaari käsitteli pienten historiallisten kaupunkien ja yhdyskuntien säilyttämistä. Esitelmät pidettiin upeassa Aalto-kirjastossa, josta TkT in spes Laura Berger hiljan väitteli Aalto-yliopistossa. Berger kertoo tässä jäsentiedotteessa

mielenkiintoisesta väitöskirjastaan.

Allekirjoittaneella ja arkkitehti TkT Petri Neuvosella oli edellämainitussa seminaarissa esitelmät, jotka julkaistaan konferenssijulkaisussa. Neuvonen Viipuri-asiantuntijana esitelmöi ja julkaisee artikkelin Viipurin vanhhoista rakennuksista. Omassa artikkelissani käsittelen 23.-29. elokuuta Haminassa toteutettua kansainvälistä kesäkoulua Unveiling the Hidden Hamina, johon osallistuin opettajana ja sain mukaan espanjalaiset kansanomaisen rakentamisen professorit Fernando Vegasin ja Camilla Mileton. Artikkelini keskittyi vanhan Haminan dokumentointiin, restaurointiin ja Faron sopimuksen tapaan asukkaiden aktiiviseen osallistumiseen kaupungin säilyttämisessä. Haminassa ja Viipurissa on Vanhan Suomen kaupunkeina paljon yhteistä, niin valtiohistoriallisesti kuin arkkitehtonisesti. Molemmista linnoituskaupungeista portit suuntaavat kohti toisiaan siten, että Haminassa on Viipuri-portti ja Viipurissa Hamina-portti.

Netta Böökin matkaraportti tulevassa jäsentiedotteessa valottanee Viipurin konferenssia tarkemmin. Konferenssin retket suuntautuivat valinnaisesti Viipurin keskiajan kohteiden tai 1800-1900-luvun arkkitehtuuriin tutustumiseen. Koska olimme jo Netan kanssa tutustuneet keskiaikaisiin kohteisiin tarkemmin kesällä liityimme modernimman arkkitehtuurin esittelyyn, jossa tietysti arkkitehti Uno Ullbergin työt olivat näyttävästi esillä. Kaupunkikierros oli erityisen antoisa. Lopuksi kävimme Monreposin puistossa, jossa asiantunteva opas kuljetti alueiden läpi. Muutoksia kesäkuun

jälkeen oli tapahtunut erityisesti puisen uusklassisen kartanopäärakennuksen ja kirjaston osalta. Kirjasto oli kokonaan purettu, mutta paikallisen arkeologin mukaan hirtet olisi numeroitu. Päärakennuksen pintalaudoitus oli purettu ja ikkunat poistettu, mutta toiminta viittasi restaurointiin. Opetus- ja kulttuuriministeriö pyrkii Venäjän kulttuuriministeriöltä saamaan varsinaisia restaurointisuunnitelmia.

Maailmanperintötyöryhmä on puheenjohtajansa Margaretha Ehrströmin johdalla vienyt Suomen työtä maailmanperintöky-symyksissä aktiivisesti eteenpäin. Paasitor-nissa ICOMOSin pikkujoulujen yhteydessä 11. joulukuuta esiteltiin Suomen osaston maailmanperintötyöryhmän toimintaa. Kansainvälinen ICOMOShan toimii UNESCO:n maailmanperintökomitealle neuvoa-antavana elimenä. Suomen osuus kansainvälisessä maailmanperintökomiteassa päättyi viime vuonna. Valitettavasti Kulttuuriasiain-neuvos Mirva Mattila Opetus- ja kulttuuri-ministeriöstä ei ennakkotiedoista poiketen päässyt Paasitornin tilaisuuteen puhumaan. FM Stefan Wessman esitteli Museoviraston erityisasiantuntijana niitä kriteereitä ja periaatteita, joilla maailmanperintökohteet valitaan. Hän kertoi Suomen osuudesta maailmanperintötyössä. Käytiin läpi Suomea koskevia kansalaisten ehdottamia kohteita ja niiden käsittelyä. Suomen kohdalla ”Aalto maailmanperinnöksi” on ehdotus- ten joukossa. Kirsti Kovanen puolestaan esitteli kansainvälisen ICOMOSin arviointityötä ja kansallisten osastojen toimintamahdollisuuksia maailmanperintösopimukseen

liittyvissä asioissa. Paneeliin ja moniin asiantuntijatehtäviin osallistuu paljon sekä ICOMOSin jäseniä että muita asiantuntijoita. Periaatteet ja perustiedot ovat nähtävissä jäsenille verkkosivuilla.

Arkkitehti Markku Mattila on ollut tuottelias CIAV VERNADOCin suhteen, ja olette kuluneena vuonna saaneet jopa kaksi CIAV VERNADOC -teosta. Mattila kertoo Suomen komitean toiminnasta tässä tiedotteessa. Suomalaiset ovat olleet CIAVis- sa erityisen aktiivisia. Kokous Iranissa on kuulunut edustajamme arkkitehti Marika Konola-Tuomisen ohjelmaan. Hänen matkaraporttinsa tässä tiedotteessa valaisee Iranin Tabrizissa pidettyä kokousta. Arkkitehdit Jonas Malmberg ja Riitta Salastie ovat puolestaan osallistuneet syksyllä 1900-luvun arkkitehtuurikomitean kokoukseen Trentossa Italiassa, mistä he ovat yhdessä tehneet matkaraportin. Buenos Airesissa Argentiinassa oli nyt joulukuussa kansainvälinen ICOMOSin yleiskokous, johon tänä vuonna ei valitettavasti ollut Suomesta lähtiöitä.

Katse suuntautuu lomien jälkeen seuraavaan vuoteen. Suomen osaston vuosikokous pidetään perinteiseen tapaan maaliskuussa. Tarkempi päivämäärä tulee erillisessä kutsussa. ICOMOSin vuoden 2019 teemana on maaseudun maisemaperintö. Pyrimme nostamaan esille maisematutkimusta ja suuntautumaan maalaismaisemiin retkien muodossa. Ensi vuoden kansainvälinen yleiskokous pidetään Marokossa. Lopuksi tässä tiedotteessa tarjotaan mausteita ja tuoksua jouluksi. Niihin viittasin pikkujoulupuheessani Paasitornissa

toivottaessani icomoslaisille suitsukkeen tuoksuista joulua ja onnellista uutta vuotta. Teen sen myös nyt käsillä olevan jäsentiedotteen välityksellä. Voit syventyä mauste- ja suitsukereittien tuoksuihin viimeisessä jutussa.

ICOMOSin Suomen osaston pikkujouluja vietettiin Hotelli Paasitornissa, jossa kuultiin myös maailmanperintötietoisku. Erityisasiantuntija Stefan Wessman kertoo maailmanperintösopimuksesta. Kuvakollaasi Paasitornin pikkujouluista jäsenkirjeen lopussa. Kuva: Minna Silver

Mitro Kaurinkoski

Jäsensihteeri

Mitro Kaurinkoski on venäläiseen taiteeseen ja kulttuurihistoriaan erikoistunut taidehistorioitsija. Ammatillista kokemusta on niin taide- ja kulttuurihistorian kuin nykytaiteen parista. Parhaillaan hän tekee työtä Suomen Kansallismuseon näyttelyosastolla. 2007-2014 hän työskenteli toiminnanjohtajana Valokuvataiteilijoiden Liitossa (Helsinki) pääosin nykytaiteen näyttelyiden ja moninaisten muiden nykytaiteen prosessien, sekä jäsen toiminnan parissa. 2001-2006 hän toimi projektikoordinaattorina NIFCA:ssa, Pohjoismaisessa nykytaiteen instituutissa (Helsinki). Tätä ennen hänellä on kokemuksia museotyöstä ja tutkimuksesta.

Koulutustaustaan sisältyy kulttuuri- ja mediakritiikin opintoja Helsingin yliopistossa (2014-2016), FM-tutkinto pääaineenaan taidehistoria Åbo Akademista (2001), sekä taidehistorian opintoja Repin-instituutissa Pietarissa (1993-1994). Rakennussuojelun ja kulttuuriympäristön vaalimisen hän kokee tärkeäksi yksilön näkökulmasta ja merkitykselliseksi yhteiskunnan muistille ja historiankäsitteille.

Helena Hirviniemi

Hallituksen jäsen

Olen Helena Hirviniemi, ICOMOSin hallituksen jäsen vuodesta 2018. Työskentelen yliarkkitehtina Museoviraston restaurointiyksikössä kansallisten monumenttien restauroinnin parissa. Olen koulutukseltani arkkitehti ja suorittanut tohtoriopinnot Oulun Yliopistossa, tutkimusaiheeni on modernin arkkitehtuurin restaurointi.

Minulla on yli 30 vuoden kokemus arkkitehdin työstä restauroinnin, kulttuuriympäristöasioiden, rakennussuojelun, arkkitehtisuunnittelun, opetuksen ja tutkimuksen parissa. Oma arkkitehtitoimisto minulla on ollut vuodesta 1988 lähtien. Praktiikan rinnalla olen työskennellyt julkisella puolella, mm. Oulun kaupungilla ja Oulun Yliopistossa. Olen ollut ICOMOS:n jäsen vuodesta 2001 lähtien. Vuonna 2011 toimin ICOMOSin asiantuntijana maailmanperintökohteen kenttäarvoijana Ruotsissa.

ICOMOS on kansainvälinen toimija, joka tekee merkittävää ja laaja-alaista työtä kulttuuriperinnön suojelun ja tutkimuksen parissa. ICOMOSin asiantuntijuus on laajasti arvotettua ja tärkeä osa monia prosesseja. Työjärjestön tehtävissä on erittäin kiinnostavaa ja motivoivaa.

Venäläisajan huviloiden kohtaloita Terijoelta Hankoon ja Linnunlauluun

Netta Böök

Suomenlahden rannikon 1800-luvun ja 1900-luvun alun (siis Venäjän vallan aikainen!) huvilaperintö on elänyt läpi monenlaisten, osin varsin dramaattisten ja traagistenkin vaiheiden. Tunnetuimpia huvila-alueita on Pietarin Kurortnyi rajoni-
na eli virkistys- ja kylpyläalueena tunnettu Terijoen seutu ja Suomessa maan eteläisin kaupunki, Hanko. Niin vuonna 1948 Zelenogorskiksi eli vihervuoreksi uudelleen-nimetyn Terijoen kuin Hangon historiaan kuuluvat paitsi suomalaiset ja venäläiset lomanviettäjätkä vilkas kulttuurielämä myös sotilaalliset tapahtumat tai aseelliset selkkaukset Venäjän vallankumoukseen, Suomen sisällissotaan ja toiseen maailmansotaan liittyen.

Yhteistä on myös se, että niin suomalaisten kuin venäläisten keskuudessa tunnetaan haikeaa Terijoki-romantiikkaa.

Suomalaisesta näkökulmasta Terijoki oli 1920–1930-lukujen lomaparatiisi ja nuorten tulieluisten taiteilijoiden tyyssija, venäläisestä näkökulmasta Terijoki kiinnostaa sekä vallankumousta edeltäneen ajan eliitin huvila-alueena että neuvostoaikaisena virkistys- ja kylpyläalueena, jossa asusteli myös atomifyysikkoja, taiteilijoita ja runoilijoita, kuten Anna Ahmatova ja Joseph Brodsky; Terijoen Komarovoksi nimetty Kellomäki oli eräänlainen älykköjen ja taiteilijoiden *akademgorodok*.

Mikä on huviloiden nykytila ja miksi, ja mitä pitäisi tehdä? Näitä kysymyksiä kosketeltiin Helsingissä 25.–26.8.2018 pidetyssä suomalais-venäläisessä seminaarissa ”Historical dachas and resorts of the Gulf of Finland. Problems of conservation and use”, jonka järjestivät ICOMOS:n Suomen osasto ja Rakennustaiteen seura yhteistyössä

Dosentti Timo Tuomi Rakennustaiteen seurasta esittelee ns. Terijoki-huviloiden levinneisyyttä. Kuva: Minna Silver

Aalto-yliopiston arkkitehtuurin laitoksen, venäläisen Starye Datši -ryhmän ja Pietarissa toimivan Institute of Theory and History of Architecture and Urban Developmentin kanssa.

Terijoen huvila-alueen synty ja vallankumouksen seuraukset

Suurin osa Terijoen seudun huvila-asukkaista oli vuoteen 1917 asti venäläisiä, pääasiassa varakasta pietarilaista eliittiä. Huvila-alueen 1870-luvulla alkaneesta syntyvaiheesta kertoi omaan sukuunsa liittyvänä case studyna Viipurin suomalaisen kirjallisuuden seuran puheenjohtaja Pentti Paavolainen. Huvila-alueen synty liittyi erottamattomasti Venäjän teollistumiseen, taloudelliseen kasvuun ja ylemmän kesiluokan uuteen huvilakulttuuriin, vasta luotuun rautatieyhteyteen sekä isojakoon, jossa

entiset lahjoitusmaat muuttuivat tonteiksi ja myyntiartikkeleiksi. Niinpä myös kivennapalaisella kauppialla Pietari Paavolaisella oli pian käsissään joitain Terijoen ja Kellomäen alueita, joita saattoi hinnoitella tonteiksi huvilanrakentajille.

Tilanteen mullisti Venäjän vallankumous, jonka seurauksia tarkastelivat seminaarissa eri näkökulmista Rakennustaiteen seuran puheenjohtaja Timo Tuomi ja pietarilainen kotiseuduntutkija Jevgeni Balašov. Tuomi pohti Suomen itsenäistyttyä isännättömiksi jääneitä huviloita ”liikukuvana rakennusperintönä”, jota Tarton rauhan jälkeen myytiin ja siirrettiin rakennustarpeiksi pitkin Suomea. Näin Terijoen seudulta hävisi noin 2000 huvilaa, jotka kokivat uudelleensyntymän jonain muuna rakennuksena. Tässä valossa oli sekä kiinnostavaa että hämmentävää kuulla, mitä

sai selville 1920-luvulla lyhytaikainen Zimfin, neuvostokansalaisten Suomen puolelle jäänyttä kiinteistöomaisuutta puolustava yhdistys. Balašov selosti (vuolaasti venäjää ja suomea vuorotellen) Zimfinin keräämistä asiakirjoista ilmenevän, että venäläisten Suomeen jääneestä kiinteistöomaisuudesta oli 1930-luvun loppuun mennessä kolmasosa asuinkelvottomassa kunnossa ja kelpasi vain polttopuuksi, kun taas kolmasosa kaipasi huomattavia korjauksia. Turmiollisinta venäläisten huviloille oli ollut suomalaisten ja saksalaisten joukkojen majoittuminen niissä vuosina 1918–1919.

Toisesta maailmansodasta Neuvostoliiton hajoamiseen

Suomen alueluovutusten myötä Neuvostoliitto sai takaisin sekä Terijoen että huvilat, tai sen mitä niistä oli jäljellä. Zelenogorskissa vaikuttavan Aleksandr Bravon posterin, joka oli mielestäni seminaarin kiehtovimpia, esitteli suunnitelmia, joita sotien jälkeen tehtiin Terijoen vanhan keskustaluokan ”restrukturoimiseksi”. Jos resurssit ja aika olisivat riittäneet, sitä olisi Stalinin kaudella uudistettu reippaasti raivaamalla sinne ajan kaupunkisuunnitteluihanteiden mukaisesti säteittäinen katuverkosto ja leveä bulevardit. Suunnitelma ei kuitenkaan toteutunut.

Terijoen seudun huviloista taas osa annettiin ammattiyhdistysten, puolustusministeriön, pioneerileirien ja muiden julkisten toimijoiden käyttö- ja rakennuksiksi, jotka käytännössä usein kulutettiin loppuun ja sitten purettiin, kuten tutkija Jelena Travina

selosti. Travina edustaa Starye Datsi eli Vanhat huvilat -tutkimusryhmää (http://terijoki.spb.ru/old_dachi/index.php), jonka Internet-sivuja Bravo hallinnoi. Starye Datsi dokumentoi Kurortnyi rajonin huviloita, selvittää niiden historiaa ja kamppailee huvilamiljöön jäänteiden säilyttämiseksi.

Seminaarissa Travina valotti paitsi sarkastisesti myös pätevästi sekä Venäjän rakennussuojelun erinomaista lainsäädäntöä että karua käytännön todellisuutta Kurortnyi rajonin kulttuuriperinnön säilyttämisessä. Jos Neuvostoliiton hajoamisen jälkeen seudun huviloiden kohtalot ovat usein olleet murheellisia, tontit sitä vastoin ovat haluttuja; vauraat pietarilaiset rakentavat suuren betonihuvilan ja aitaavat tontin korkealla aidalla. Kurortnyi rajonin vanhojen huviloiden arvo kulttuuriperintökohteina on tunnustettu virallisesti vasta viime vuosina, ja 31 on tällä hetkellä valtiollisia suojelukohteita, mikä ei tosin ole tae niiden säilymistä.

Starye Datsi -ryhmä näkee, että Kellomäki / Komarovo ansaitsisi aseman suojeltuna erityisnähtävyytenä, ja se on tehnyt asiasta aloitteen vuonna 2014. Sen pohjaksi Pietarin ICOMOS:n jäsen, arkkitehti Svetlana Levoško, laati kollegoineen KGIO:lle eli Pietarin seudun kulttuurin ja historian muistomerkkien suojelun ja käytön valtiollinen tarkastuskomitealle Kellomäestä laajan kulttuurihistoriallisen selvityksen ja suositukset alueen ja sen rakennusten tulevaisuuden suhteen. Seminaarissa Levoško puhui Karjalan kannaksen kesähuviloista Suomen ja Venäjän jaetun tai yhteisen rakennuspe-

rinnön näkökulmasta; Karjalan kannaksen huvilat muodostavat Venäjällä omanlaisensa rakennuskannan, jonka erityispiirteitä Levoško pyrki tunnistamaan huviloiden arvostusta ja säilyttämistä edistääkseen.

Korjata vai rekonstruoida?

Myös suomalaiset ovat dokumentoineet Kellomäen ja Komarovon huviloita. Seminaarissa puhuivat professori Vilhelm He-lander ja yliopisto-opettaja, arkkitehti Aimo Nissi, joiden johdolla (Markku Mattilaa unohtamatta) nykyisen Aalto-yliopiston arkkitehtuurin historian opiskelijat viettivät vuonna 2000 viikon Terijoen seudulla (opettajat asuivat Tito ja Ina Collianderin entisessä kodissa, Villa Golickessa.) ja laativat ränstyivistä huviloista matalateknologista mittanauha- ja letkutekniikkaa hyödyntäen mittauspiirustuksia. Kohteet

oli valittu rakennusneuvos Mikko Mansikan avulla. Näin tuli ikuistetuksi monta ihmeellistä huvilaa, jotka on sittemmin purettu tai poltettu. Piirustusten pitäisi löytyä sivustolta <https://aalto.finna.fi/>.

Täysin tuhoutuneen rakennuksen jälleenrakentamiseen suhtaudutaan Suomessa yleensä varauksellisesti, kun taas Venäjällä sitä pidetään eräänä restauroinnin muotona. Arkkitehti Olga Ušakova on paitsi vienyt pietarilaisia arkkitehtiopiskelijoitaan mittaamaan Kellomäen jäljellä olevia huviloita myös leikitellyt upeimpien tuhoutuneiden huviloiden rekonstruointiajatuk-sella. Ušakovan opiskelijat ovat laatineet tietokoneavusteisesti valokuvien ja hajatie-tojen pohjalta piirustukset esimerkiksi Viipurin lähistöllä sijainneesta Geselliuksen, Lindgrenin ja Saarisen kokonaistaideteok-sesta Suur-Merijoesta ja arkkitehti Gavriil

Arkkitehti Mona Schalin esitelmöi Terijoki-seminaarissa. Kuva: Minna Silver

Arkkitehti TkT Juhana Heikonen esitelmöi yhden Hangon huvilan restaurointia. Kuva: Minna Silver

Baranovskin Kellomäkeen suunnittelemasta legendaarisesta Villa Arfasta, suomalaisittain Harppulinnasta, joiden kohtaloksi kointui toinen maailmansota. Voisiko paikalle pystyttää näköis-Harppulinnan (betonista)? Myös Kellomäen vuonna 1917 palaneen kirkon jälleenrakentamisesta haaveillaan. Arkkitehti Irina Proštšenkova puolestaan pohti Sestroretskin (Siestarjoen) toisen maailmansodan aikana tuhoutuneen, mahtipontisen Kursaalin symbolista ja kulttuurista merkitystä kylpyläkaupungille; pitäisikö arkkitehti Siegfried Lewyn piirustuksin toteutettu Kursaal jälleenrakentaa?

Jokunen huvila on siis kuitenkin jäljellä, ja joskus sellaiselle sattuu valistunut omistaja, joka päättää purkamisen sijasta korjata. Näin on tapahtunut kauppias Ivan Tšižovin huvilalle, joka tunnetaan myöhemmän

omistajansa mukaan myös Villa Renona (< Renault). Tämän Terijoen huvilaksi kooltaan ja koristeellisuudeltaan sangen vaatimattoman huvilan äskettäisen, palonjälkeiseen tutkimustyöhön pohjautuvan huolellisen restauroinnin esitteli arkkitehti Rafael Dajanov, pietarilaisen Liteinaja Tšast-arkkitehtitoimiston johtaja. Mainittakoon, että samassa toimistossa Dajanovin puoliso, arkkitehti Jelena Skryljova on suunnitellut Mon Repos'n kartanorakennusten paraikaa meneillään olevan restauroinnin. Myös Harppulinnan naapurina sijainnut, satukirjakuvitukselta näyttävä paanuvuorattu Käpylinna on 2000-luvulla korjattu kauniisti hurjasta neuvostoaikaisesta asustaan; sillä oli onni saada sivistyneet omistajat ja yllätysvieraaksi seminaarin kunniavieras, suurlähettiläs Eva-Christina Mäkeläinen,

Tutkija Jelena Travina Terijoki-seminaarissa. Kuva: Minna Silver

jolle se oli aikoinaan isovanhempien huvila ja lapsuuden kesäpaikka. Mäkeläisen myötävaikutuksella huvilasta tehtiin tutkimus Tampereen ammattikorkeakoulun rakennustekniikan oppilastyönä.

Aika toisin on Suomessa, pääasiassa siksi, että meillä on ollut yhteiskunnallisesti rauhallisempaa. Huviloita ei ole aina arvostettu, mutta ne eivät myöskään ole jääneet välttämättä vuosikausiksi tai -kymmeniksi heitteille tai vaille omistajaa. Nykyisin vanhat pitsihuvilat ovat enimmäkseen vaalittuja aarteita, vaikka poikkeuksiakin näkee. Niitä toi esiin arkkitehti Mona Schalin napakassa tietopakettissaan siitä, millaisia inventointeja pääkaupunkiseudun saariston huvila-alueilla on tehty, miten ja mitä tarkoitusta varten.

Vaalimiseen tarvitaan aina sekä rahaa että ymmärrystä. Arkkitehti Juhana Heikonen

kertoi hankolaisen Villa Reginan huvilahenkeä vaalivasta kunnostuksesta, johon sisältyi ruman laajennuksen purkaminen ja kosteusteknisesti järkevä ratkaisu pystyttää saunarakennus erillisenä. Arkkitehti Sari Viertiö tutustutti yhteen Helsingin Eläintarhan huvilaan suunnittelemastaan, hienovaraisesti toteutetusta restauroinnista, ensindiojen avulla, seuraavana päivänä paikalla. Perspektiiviä antoivat vierailut Jorma ja Marja Heleniuksen hulvattomampaa restaurointilinjaa edustavaan, rikkaasti koriste maalattuun kotiin Linnunlaulun Sinisessä huvilassa ja eräänlaista korjausvastarintaa ilmentävään ja sellaisena kiehtovaan Aulis Juneksen huvilaan.

Margaretha Ehrstöm moderoi Terijoki-seminaarissa, oikealla seminaarin organisointiin osallistunut professori Aino Nissinen Aalto-yliopistosta. Kuva: Minna Silver

Arkkitehti Petri Neuvonen esitelmöi lokakuussa Viipurin seminaarissa Aalto-kirjastossa. Kuva: Minna Silver

ICOMOSin Suomen osasto ry osallistuu Tieteiden yön
torstaina 10.1.2019 omalla esittelypisteellä Tieteiden talolla.
Tervetuloa kuulemaan tietoisuutta ja tutustumaan julkaisuihimme!

Tieteen oma kaupunkitapahtuma Tieteiden yö järjestetään tam-
mikuun 10. päivä Helsingin Kruununhaassa ja sen liepeillä. Illan
ja yön aikana pääsee muun muassa analysoimaan somedataa,
voimautumaan ilmastotoimiin ja opettelemaan oman ”pas-
kanjauhantavaroittimen” käyttöä. Tieteiden yön koko ohjelma
löytyy osoitteesta www.tieteidenyo.fi. Kaikkiin tapahtumiin on
vapaa pääsy.*

Raportti

Markku Mattila, CIAV:n jäsen

SUOMEN ICOMOSIN KANSANRAKENTAMISEN KOMITEAN
VIESTI 5/2018.b

VERNADOC-tilanteesta / MMA:
Viimeisimmät toteutetut
VD-mittausleirit: RRC VERNADOC SERBIA 2018 järjestettiin syyskuun alussa Roglievossa itäisessä Serbiassa. Mittauskohteena olivat viinipuristamot ja -kellarit kylässä, jossa ei ole varsinaista asutusta. Osanottajat olivat lähinnä Balkanilta: Albaniasta, Bulgariasta, Kosovosta, Makedoniasta ja Serbiasta, mutta myös veteraanit Bhutanista ja Thaimaasta. Tarkoituksena on jatkaa hanketta vielä neljä vuotta ja saateenvarjohankkeen tavoitteena on tämän omaperäisen viinintuotantoyhdyskunnan WH-ehdokkuus. VD-hankkeen sieluna toimii arkkitehti Jelena PejkoVIC.

CIAV VERNADOC 2018 IRAN järjestettiin syyskuun lopulla, juuri ennen CIAVin vuosikongressia Tabrizissa Iranissa. Kohteena oli kaupungin basaarin yksi karavaani

seraljipiha. Osanottajat olivat persialaisten lisäksi Portugalista, Serbiasta, Syyriasta ja Thaimaasta. Mittausleiri oli vuoden aikana jo kolmas VD Persiassa ja kaikkien niiden organisaattorina on toiminut Ali Malekabasi.

Aiemmin kuluneen vuoden aikana on VD-leirejä järjestetty jo mm. Indonesiassa Balilla ja Muntokin saarella, Iranissa Yazdin WH-kaupungissa, Malesian Selangorissa ja Thaimaassa useita sekä pienryhmillä ns. Solo VD-mittauksia Bhutanissa, Italiassa ja Pakistanissa.

Tulevia, jo aikataulutettuja VD-hankkeita: MALAYSIAN VERNADOC 2018 11.-26.11.2018 Klaungissa Johorin osavaltiossa kohteena on kauppiastalorivi, organisaattori yksityinen arkkitehti Soong Khang Wei ja työtä opastavat RSUn veteraanit professori Sudjit ”Tuk” Sananwain johdolla (RSU =

Rangsit University / Thaimaa).

ITALIAN VERNADOC 2019 03.-17.01.2019 Monteprandonen kukkulakaupungissa Marchessa Ascoli Piconon lähellä. Kutsu hankkeeseen julkaistiin jo edellisessä viestissä. Osanottajatkin on jo valittu ja heidän joukossaan on suomalaisten lisäksi mm. kolme iranilaista, joista yksi on jo varttuneempi arkkitehti, juuri se arkkitehtuurin historian professori, joka 1980-luvulla käynnisti työn Yazdin vanhan kaupungin pelastamiseksi ja saamiseksi UNESCO:n WH-listalle ja joka tavoite täyttyi elokuussa 2017. Professori Owlia ihastui Yazdin VD:ien tuloksiin ja äimistyi tyttärensä kyvyistä. Nyt VD otetaan Iranissa tosissaan! Pääorganisaattori on arkkitehti Enrica Pieragostini Ascoli Piconon arkkitehtiosastolta.

IRANIAN VERNADOC 2019 01.-15.03.2019. Kohteena on tuulimyllyrivin itäisen Persian vuoristossa. Myllyt muodostavat yhtenäisen seinämän, jossa akselit ja siivet ovat pystysuunnassa ja tuuli ohjataan siipiin muurin vastaavista pystyraosta. Tämä päivittäin toiminnassa oleva, ikiaikainen rakennustyyppi on lajissaan ainutlaatuinen ja sitäkin valmistellaan WH-kohteeksi. Tyyppi on myös vartenotettava vaihtoehto nykyisille kammottaville maisemaa raikaaville viikatteenteräsilppureille. Hankkeen organisoijana on edelleen luottotoimi ja Ali Malekabbasi.

VERNADOC PT 2019 01.-15.05.2019 Paredes de Courassa luoteisessa Portugalissa. Kohteena ovat kylän keskeiselle kalliokumpareelle sijoittuva puimatanner ja siihen liittyvät kiviset viljavarastot. Järjest-

lyistä vastaa Escola Superior Gallaecia ja käytännössä arkkitehti Gilberto Carlos, joka on tuttu veteraani jo Arabi Emiraateista 2012 ja Yazdistä 2017, hän vastasi myös CIAV VD:n järjestelyistä samalla alueella 2013. On huomattava, että tämä leiri on siis siirretty alkuperäisestä ajankohdastaan lokakuussa 2018 ensi vuoden toukokuuhun.

VD on suunnitteilla: CIAV VERNADOC 2019 10.-23.08.2019 tai vaihtoehtoisesti joulukuussa 2019. Kohde on Pingyaon kaupungissa Shanxin provinssissa Kiinassa. Mittausleiri liittyy CIAVin vuosikongressiin ja järjestelyistä vastaavat Shanghain Tongji University ja sieltä professori Shao Yong sekä assistenttinsa VD-veteraani XU Kanda.

CHINESE VERNADOC 2019 Alustavasti lokakuussa 2019. Ennakkotietoa tästä leiristä oli jo edellisessä viestissä. Järjestäjänään on Nanjing Universityn jatko-opinnoista vastaava arkkitehtuurin historian professori ja useampikertainen VD-veteraani Zhao Chen. Nyt oletetaan ja toivotaan, että nämä kiinalaishankkeet löytävät vielä yhteistyömahdollisuudet, työkohteet sekä ajankohdat, niin että järjestelyt saadaan sopimaan toisiinsa tai jopa yhdistettyä. Ainakin kaikki CIAVin kokoukseen Tabrizissa osallistuneet kiinalaiset tunsivat Zhaon ja tuntuivat arvostavan häntä suuresti.

Lisäksi VD-leirejä valmistellaan ainakin Indonesiassa, Malesiassa, Serbiassa, Turkissa sekä Thaimaassa ja muuallakin on liikettä. Näistä lisää tiedon kartuttua.

Tabrizin kokouksen yhteydessä sovimme Meksikolaisen arkkitehti professori Gerardo Torresin kanssa, että lähitulevai-

suudessa järjestämme omakustanteisen, Suomesta 2-4 hengen Solo VD:n Oaxacassa, mittauskohteina yhä käytössä olevat Zapoteekkien ja Mixteekkien temazcalit, eli inkkari-saunat. Niistä on piirroksia jo ajalta ennen Kolumbusta. Gerardo on tutkimuksissaan jo sivunnut aihetta ja minäkin olen niitä siellä nähnyt, mutten poloinen ymmärtänyt käyttötarkoitusta.

VD-tilastoa:

- Vuodesta 2005 on VD-mittausleirejä järjestetty 13 maassa. Vuoden uusia maita ovat: Iran, Malesia ja Serbia.

- CIAVin vuosikokousten yhteydessä on VD järjestetty nyt viisi kertaa: 2010 Ruotsissa, 2012 Abu Dhabissa, 2013 Portugalissa, 2015 Thaimaassa ja tänä vuonna Iranissa.

- Vuodesta 2005 on VD-mittausleireillä ollut osanottajia 34 maasta. Vuoden uusia kansallisuuksia ovat: Albania, Bhutan, Bulgaria, Kosovo, Makedonia, Serbia ja Syyria.

Inkerin ja Marinmaan Pre VERNADOC-mittauspiirustuskirjojenjulkistamistilaisuus pidettiin maanantaina 22.10.2018 M.A. Castrénin Seurassa. Paikalla oli reilusti yli 30 osallistujaa ja näiden lisäksi 14 aktiivia oli jo pahoitellen ilmoittanut, etteivät pääsisi tilaisuuteen. Kiinnostus oli siis hyvä ja paikalle päässeetkin vaikuttivat tyytyväisiltä.

Tilaisuuden aluksi Ildikó Lehtinen kuvasi omat tutkimusyhteytensä Baskirian mareihin. Markku kartoitti Inkeri-hankkeen ja siitä kehittyneen kansainvälisen VERNADOCin yhteyden. Esitykset päättyivät Itä-marilaisen Sonja Manajn lauluun Marinmaasta.

Virvokkeitten lomassa jatkui vilkas keskustelu ja kuulumisten vaihto sekä tietysti julkistettavien kirjojen jako.

- Niille ICOMOSin jäsenille ja hankkeessa mukana olleille, jotka eivät olleet tilaisuudessa ja siellä saaneet sarjan viimeistä ”Pre VERNADOC 1997, inkerinsuomalaiset” -julkaisua, se postitetaan marraskuun aikana.

Tiiliskivi Lissabonista

Risto M. Pitkänen

Kirja-arvio

Preserving Transcultural Heritage: Your Way or My Way?

Edited by Joaquim Rodrigues dos Santos. Edição Caleidoscópio, 2018. ISBN 978-989-658-467-2.

Suoraan kustantajalta caleidoscopio@caleidoscopio.pt / www.caleidoscopio.pt.

Hinta 56,50 €, + ALV 6%. Postimaksu Suomeen kustantajan ilmoituksen mukaan on 10,50 €.

Vuosi sitten kerroin jäsentiedotteessa (2/2017) monikulttuurisen rakennusperinnön kongressista, joka pidettiin Lissabonissa heinäkuun alussa 2017. Viime kesänä ilmestyi kongressin julkaisu, joka on monin tavoin huomionarvoinen. Uskon siihen löytyvän kiinnostusta myös viime kesäkuussa Suomenlinnassa pidetyn Shared Heritage -seminaarin jälkitunnelmissa, joten tässä tulee lyhyt katsaus teokseen. Sen toimitustyöstä vastaa jälleen kongressin varsinainen kantava voima, Joaquim Rodrigues dos Santos. Tuloksena on tukeva lähes 1000-sivuinen opus. Laajan johdanto-osan jälkeen kongressin sisältö jäsentyy viidentoista otsakkeen alle.

Esipuheessaan Portugalin ICOMOSin pitkäaikainen puheenjohtaja Maria Magalhães Ramalho¹ valottaa kongressin taustalla vaikuttanutta motivaatiota. Portu-

galin ja sen merentakaisen vaikutuspiirin historia on nimenomaan kulttuurien kohtaamisen historiaa. Maria katsoo, että hänen kotimaallaan on erityinen vastuu historiallisesta perinnöstään. Portugalin siirto-
maavalta on ulottunut Afrikkaan, Intiaan, Kiinaan ja Etelä-Amerikkaan ja kohdannut kansoja, joiden kanssa syntyi yhteisiä, hybridisiä kulttuureja. Niiden tuottama perintö voidaan nyt löytää uudelleen yhteisesti, ilman sortajia ja sorrettuja. Coimbran yliopisto, joka on Portugalin vanhin ja myös maailmanperintökohde, ylläpitää yhdessä Portugalin ICOMOSin kanssa maailmanlaajuista verkostoa, joka tunnetaan lyhenneellä WHPO, World Heritage of Portuguese Origin.

¹ Syksyllä 2018 hänen tilalleen valittiin Soraya Genin.

Yhteisen perinnön hoitaminen ei koskaan ole yksinkertaista. Kulttuurien kohtaamisesta syntyneen kulttuuriperinnön suojelu vaatii erityistä huomiota ja keskustelua. Kysymys kuuluu: *Your way or my way?* Joaquim haluaa julkaisun päätoimittajana vastata tähän omassa esipuheessaan ja keskittyy ensin käsitteisiin. Sanat ”transcultural”, ”intercultural”, ”multicultural” tai ”shared cultural” ovat kääntäjällekin jo melkoinen haaste. Ne saatetaan nähdä synonyymeina, mutta voivat merkitä eri asioita, joihin liittyy poliittisia ja asenteellisia näkökohtia.

Suuressa osassa maailmaa taloudelliset ja poliittiset ongelmat ovat sitä luokkaa, että rakennusmuistomerkit laiminlyödään, jollei niitä voida suoraan hyödyntää. Konfliktialueilla tapahtuu kulttuuriperinnön systemaattista ja peruuttamatonta tuhoamista. Joaquim itse on tutkinut portugalilaista rakennusperintöä varsinkin Goan alueella Intiassa ja tuntee myös hyvin Brasiliassa. Häneltä löytyy tarinoita eri puolilta maailmaa osoittamaan, miten rakennuksen autenttisuus ja säilytettävä arvo voidaan ymmärtää monella, usein ristiriitaisella tavalla. Länsimainen globalisaatioon pohjaava näkemys, joka meidän silmissämme puolustaa alkuperäisyyttä, patinaa ja paikan henkeä, voidaan kokea uuskolonialismina eikä läheskään aina saa paikallisten asukkaiden tai edes tutkijoiden kannatusta.

Johdanto-osan kovaa ydintä on Jukka Jokilehdon kirjoitus autenttisuuden käsitteestä erilaisten kulttuurien rajapinnoilla. Hän muistuttaa, että kulttuurien kehittyminen on aina perustunut jonkinlaiselle ”risti-

pölytykselle”. Viimeistään siirtomaavallan aikakaudella kulttuurien välisiä kontaktipintoja syntyi kaikissa maanosissa. Tämä on tuottanut runsaasti esimerkkejä maailmanperintö-kohteiden luetteloon; monin paikoin kyseessä ovat linnoitukset ja uskonnolliset rakennukset. Jokilehto antaa tiiviin oppitunnin autenttisuuden ja integriteetin käsitteiden soveltamisesta, kuten myös historiallisesti huomattavien alueiden ja jälleenrakennuksen ongelmista kulttuurien kohdatessa.

ICOMOSin Shared Built Heritage -komitean puheenjohtaja Siegfried Enders tarjoaa kiehtovan ja runsaasti kuvitetun historiikin SBH-komitean taipaleelta.

Johdanto-osan päättää Gustavo Araozin kongressille osoittama arvovaltainen viesti. Kulttuuriperinnön suojelun koko historian valossa hän puolustaa ja hahmottaa näkemystään monikulttuuristen kohteiden suojelua koskevaksi julistukseksi (Charter for Transcultural Heritage).

Julkaisuun sisältyy kaikkiaan satakunta artikkelia, jotka on järjestetty kongressin sessioiden jaottelua väljästi noudattaen. Puhujien joukossa oli ilahduttavan paljon taustaltaan ei-länsimaisia tai monikulttuurisia tutkijoita, joilla oli oma katseensa puheena olevaan kohteeseen. Mainitsen tässä muutamia esimerkkejä eräiltä niistä tutkijoista, joihin minulla oli ilo tutustua henkilökohtaisesti. Useassa esimerkissä on kyse ristiriidasta rakennusperinnön suojelun ja virallisen politiikan välillä.

Azra Hadjilah: 1800-luvun arkkitehtuuria ja kaupunkisuunnittelua Alger’n van-

hassa keskustassa. Alger'n vanhan kaupungin (Kasbah) ranskalaisperäinen rakennuskanta rappeutuu, sen suojelu ei ole valtionvallan silmissä tärkeää eikä paikallinen väestö ole herännyt arvostamaan sitä.

Tomasz Tomaszek: Puolan uskonnollisten vähemmistöjen rakennusperinnön säilyttäminen.

Toisen maailmansodan tapahtumat merkitsivät lähes totaalista tuhoa Puolan juutalaisille ja ortodokseille. Hylättyjä uskonnollisia rakennuksia uhkaa rappio, ja nykyiset vallanpitäjät korostavat yksikulttuurista yhteiskuntaa.²

Açalya Alpan & Ece Kumkale Açıkgöz: Hacı Bayramin monikulttuurisuuden tiedostaminen Ankaran historiallisessa keskustassa.

Hacı Bayramin kukkula Ankarassa on esimerkki monituhatuotisesta pyhästä paikasta, jossa sijaitsee vieretysten merkittävä moskeija ja sitä vielä paljon vanhempi, hyvin säilynyt Augustuksen temppeli. Valtapuolueen johtama kaupunginhallitus halusi toteuttaa alueella kaavauudistuksen poliittisen islamin ehdoilla, mikä olisi uhannut roomalaistemppeleä. Nuoret rohkeat arkkitehdit osoittivat mielipidetutkimuksella, että paikallinen väestö uskonnollisesta vakauksesta riippumatta kannatti kokonaisuuden säilyttämistä. Vuonna 2016 alue lisättiin Turkin maailmanperintökohteiden aieluetteloon.

Nykyään Belgiassa työskentelevä egyptiläinen arkkitehti, Leuvenin yliopistossa väitellyt *Adham Fahmy* on käsitellyt kahta toisiaan sivuavaa aihetta. Ensimmäinen koskee Egyptin muinaisen arkkitehtuurin konservoinnissa 1882-1956 vaikuttaneita, sangen ristiriitaisia koulukuntia. Toisen artikkelin ”Anastylosis ja Saqqara” päähenkilö on ranskalainen egyptologi ja arkkitehti Jean Philippe Lauer (1902-2001), joka mm. restauroi Saqqaran suuren porraspyramidin.

Kaikki aiheet eivät kuitenkaan keskity rakennettuun kulttuuriperintöön. *Meghan Gilbridge* puntaroi Pohjois-Amerikan alkuperäiskulttuurien museaalisen käsittelyn näkökulmia asenteiden, muistin ja diskurssin kannalta.

Kirjassa miellyttää sisällön tavaton runsaus, joka kuitenkin pysyy hallitusti koossa. Kaikki artikkelit ovat pituudeltaan kymmenkunta sivua. Parasta on mielestäni se, että huolimatta käsiteltyjen kohteiden tavattomasta moninaisuudesta kaikilla kirjoittajilla näyttää olevan selvä kuva kongressin tarkoituksesta. Tässä näkyy se alustava työ, joka tehtiin etukäteen esitelmää seuloessa. Vain teeman kannalta relevantteja aiheita hyväksyttiin.

Teksti on hyvin viimeisteltyä, vaikka toki jokaisen kirjoittajan kulttuuritausta näkyy myös siinä tavassa, millä he kirjoittavat englantia. Tällaiset erot eivät kuitenkaan minusta ole häiritseviä. Paperin laatu ja painotyö ovat nekin miellyttäviä. Kuvituksen osalta on päädytty taloudellisesti järkevään ratkaisuun: kuvia on runsaasti, mutta ne ovat pienikokoisia ja mustavalkoisia. Painatus-

² Euroopan unionin tuella valmistunut sivusto esittelee joitakin säilyneitä ortodoksisia kirkkoja Puolassa: <http://www.puszcza.knysznyska.cerkiew.pl/>

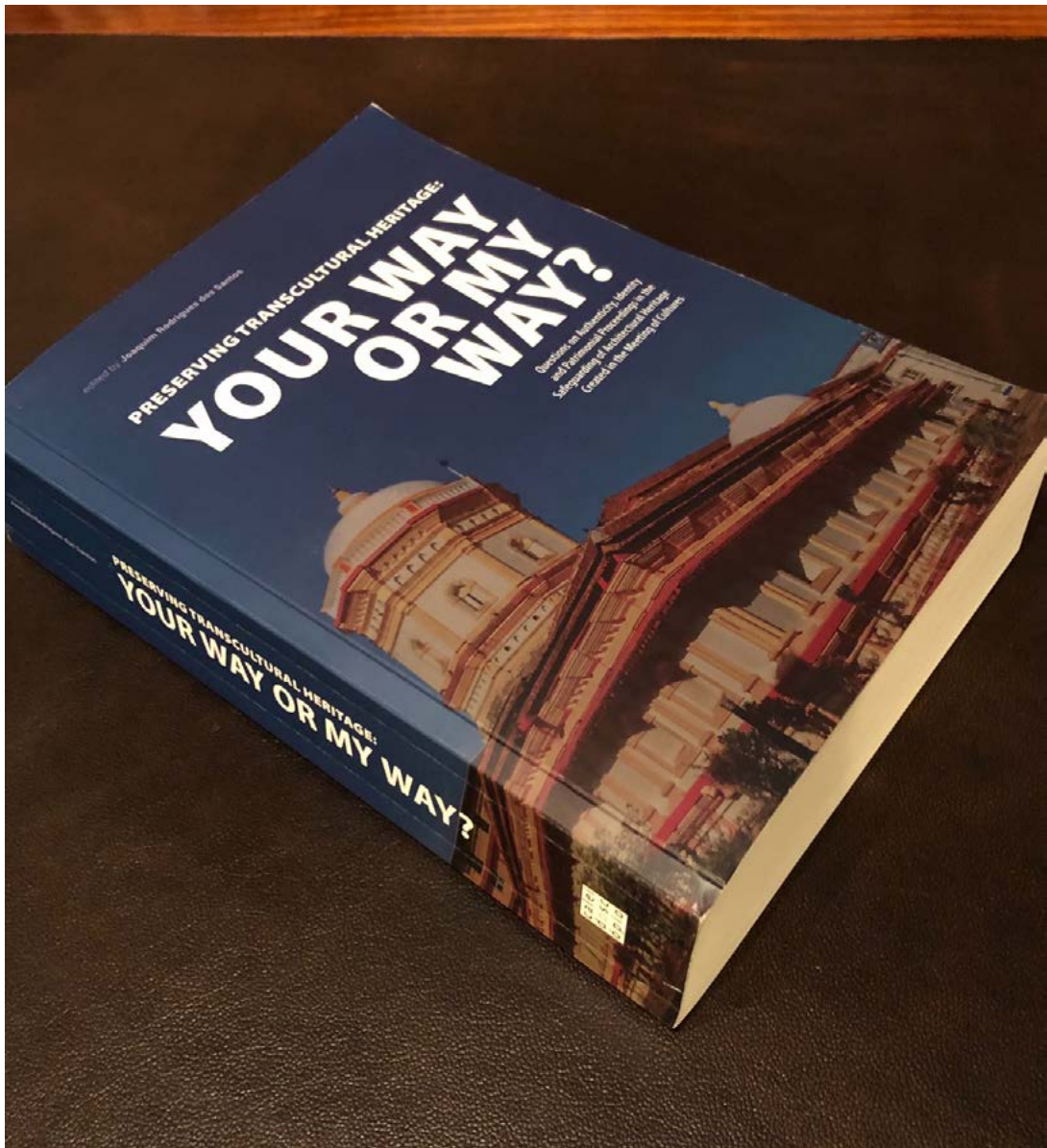
kustannukset ja kirjan hinta on näin pidetty aisoissa, ja lukija useimmiten löytää netistä runsasta kuva-aineistoa kaikista kohteista. Kirjan viimeisen luvun muodostaa kahdeksan kuvasivua. Kongressissa esillä olleet huolellisesti toteutetut isokokoiset tietosku-julisteet on niihin pienennetty. Luetavuus toki hiukan kärsii, mutta on tärkeää että tämäkin aineisto saatiin mukaan julkaisuun.

Kulttuurien rajapintoja Suomessa

Suomalaisia kohteita ei tällä kertaa ollut kongressissa esillä. Suomen alueella olevaa rakennusperintöä ei välttämättä ajatella monikulttuurisena, vaikka useat kohteet historialtaan sitä ovatkin. Ortodoksikirkkojen luterilaistaminen itsenäisen Suomen alkuvuosina, josta Hanna Kemppi kertoo tuoreessa väitöskirjassaan, on esimerkki Suomessa tapahtuneesta vieraaksi koetun kulttuuriperinnön kohtelusta.³

Kärjistyneempiä rajapintoja löytyy entiseltä Suomen alueelta, jos katsotaan vaikka Viipuria. Viipurin rakennusten nykytilasta on saatu aikaan yhteistyöasiakirjoja ja yhteisiä lausuntoja suomalaisen ja venäläisen osapuolen välillä. Virallisella tasolla voi löytyä yhteinen sävel, mutta käytännössä tilanne on toinen. Tällaiset aiheet olisivat herättäneet mielenkiintoa myös Lissabonissa.

³ Kemppi, Hanna, Kielletty kupoli, avattu alttari. Venäläisyyden häivyttäminen Suomen ortodoksisesta kirkkoarkkitehtuurista 1918-1939. Helsinki 2017.

Preserving Transcultural Heritage: Your Way or My Way? on Lissabonissa kesällä 2017 pidetyn monikulttuurisen rakennusperinnön kongressin julkaisu.

Kuva: Risto. M. Pitkänen

Matkakertomus

Marika Konola-Tuominen

ICOMOS CIAV konferenssi 1.-3.10.2018

CIAVin vuosikokous 2.10.2018

Kuvat: Marika Konola-Tuominen

Iranin Tabriz on nimetty maan tämän vuoden turismipääkaupungiksi. Tabrizissa sijaitsee myös vanha, suunnaton 27 ha kokoinen katettu basaari, jota silkkitien kulkijat jo aikoinaan käyttivät. Kohde kuuluu UNESCO:n maailmanperintöluetteloon. Tästä syystä ICOMOS CIAVin 2018 vuosikokous ja konferenssi sijoittuivat tähän historialliseen kaupunkiin. Kolme VERNADOC-leiriä ja CIAV kongressi Iranissa on ollut kokonaisuus, joka alkoi aktiivisesti jo viime vuoden marraskuussa. Kaksi ensimmäistä, VD-koulutusleiriä pidettiin tuoreessa WH-kaupungissa Yazdissa. Molemmissa työnopastus oli Suomesta ja ensimmäisessä työskenteli myös kansainvälisiä veteraaneja. Kolmas mittauleiri oli kongressiohjelmaan kuulunut CIAV VERNADOC 2018 Tabriz, jonka kohteena oli edellä mainittu basaari. Konferenssivieraat pääsivät ihastelemaan mittauleirin tuloksia Tabrizin islamilaisen taiteen yliopistolla.

Konferenssin pääteemana oli ajan-kohtainen ja jo itseään hiukan toistava kestävä kehitys vs. konservointi ja kansanrakentaminen. Pitkien avajaismanööverien jälkeen konferenssin aloitti Shao Yong esittelemällä Dong-kylätyypin konservointia Guizhoun provinssissa, Kiinassa. Kuten monesti, kansanrakentamisessa kohtaavat loogisuus ja ihmisen sekä luonnon läheinen suhde. Vaikka hajallaan oleva viljelykelpoinen maa on otettu viljelykyttöön, kyläyhdistykset asuvat erittäin tiiviisti. Huolimatta siitä, että samoja teemoja käytiin läpi kolmen päivän konferenssin aikana useasti, jäi Saho Yongin esityksestä selkeimmin mieleen ne asiat, joihin hän yhteistyössä muiden kanssa oli tutkimuksessaan päätenyt: Kansanomaiseen viisauteen kuuluu kaiken yläpuolella käsitys siitä, että luonnon kanssa eletään sopusoinnussa. Kulttuurin pelastamiseen ja ihmisten elintason parantamiseen annetut valtiolliset tuet ovat luoneet mm. Kiinassa

epätasapainon, mikä lopulta uhkaa koko kulttuurin säilymistä. Samalla tuhoutuu myös vanha tietotaito ja kyläyhteisön jäsenten identiteetti. Ihminen on hidas oppimaan, vaikka tätä on toistettu historian kuluessa jo usealla mantereella. Tutkimuksen perusteella kulttuurien piirteiden säilyttäminen vaatii tehokkaampaa kohdistettujen toimenpiteiden hallinnointia, osallistavaa suunnittelua ja paikallista soveltamista.

Konferenssin ilahduttavia, akateemista tutkimuksesta poikkeavia esityksiä olivat käytännönläheisemmät, David Brandin esitys vanhan norjalaisen tallin entistämiprojektista sekä Jelena Pejkovicin esitys restaurointileireistä sekä ensimmäisestä Serbiassa pidetystä VERNADOC-leiristä.

CIAVin vuosikokous pidettiin konferenssin toisen päivän iltana. Jäsenistä konservoinnin ja islamilaisen kulttuuriperinnön tuntija Hossam Mahdy ja CIAVin sihteeri Ivan Enev osallistuivat videopuhelun välityksellä. Puheenjohtaja Gisle Jakhellnin tervetuliaistoivotusten jälkeen pidettiin minuutin hiljainen hetki filippiiniläisen CIAVin kunniajäsenen, Augusto Villalonin muistoksi.

Viralliset asiat sisälsivät presidentin raportin, kolmivuotisohjelman esityksen ja sihteerin vuosiraportin sekä näiden hyväksynnät. Ivan Enev esitteli EPWG-toimintaa (Emerging Professional Working Group) ja kutsui kaikkia nuoria tulemaan toimintaan mukaan. Ryhmä järjestää kuka kausittain sosiaalisessa mediassa kokouksia ja he raportoivat omaa toimintaansa ryhmälle ja edelleen CIAVille. CIAVin jäsenistöstä kaikki, joilla on alle 15 vuotta

koulutusta tai kokemusta alalta, kuuluvat periaatteessa EPWG:n jäseniksi.

Komitealla on alkuvuodesta aloitettu aktiivisten jäsenten kartoittaminen ja sihteeri esitteli tuloksia (mm. jäsenistön määrä pudotettu 128:sta 115:een). Eri jäsenten tavoittaminen on ollut haasteellista. Vuoden alusta aloitettiin hieman takeltelevasti käytäntö, jossa jokaisen jäsenen on tammi-kuussa lähetettävä raportti edellisen vuoden aktiviteeteistaan, ARF (Activities Report Form). Vuosikokous päätti puheenjohtajan ehdotuksesta kokeilla esitettyjen uudistusten toimivuutta käytännössä ainakin seuraavan vuoden ajan.

CIAVin web-sivujen tilanne ei ole parantunut kuluneen vuoden aikana.

Hallituksen osuukien jälkeen esittelin Suomen edustajana vuoden 2018 kansainvälisen VERNADOC-raportin. Vuosi on ollut aktiivinen ja Markku Mattilan laatima tarkempi raportti siitä on tämän ”Suomen ICOMOSin kansanrakentamisen komitean VIESTI 5/2018”:n liitteenä. Tässä yhteydessä summasimme myös yli kymmenvuotista kansainvälistä VERNADOC-toimintaa. Tilastoluvut ovat aika vaikuttavia.

Julkaisujen osalta Marwa Dabaieh esitteli Miles Lewisin kanssa tekemänsä luonnoksen julkaisusta, joka käsittelee CIAVin 2012 Al Ainin konferenssin aineistoa sekä mittauspäiirustuksia (julkaisimme kyseiset sekä seuraavan CIAV VD 2013 Portugalin mittauspäiirustukset jo vuonna 2015 Italian VERNADOC 2015 -julkaisussamme, joka jaettiin CIAVin kongressiosallistujille vuoden 2015 kongressissa Bangkokissa).

Julkaisu pitäisi ilmestyä vielä tänä syksynä.

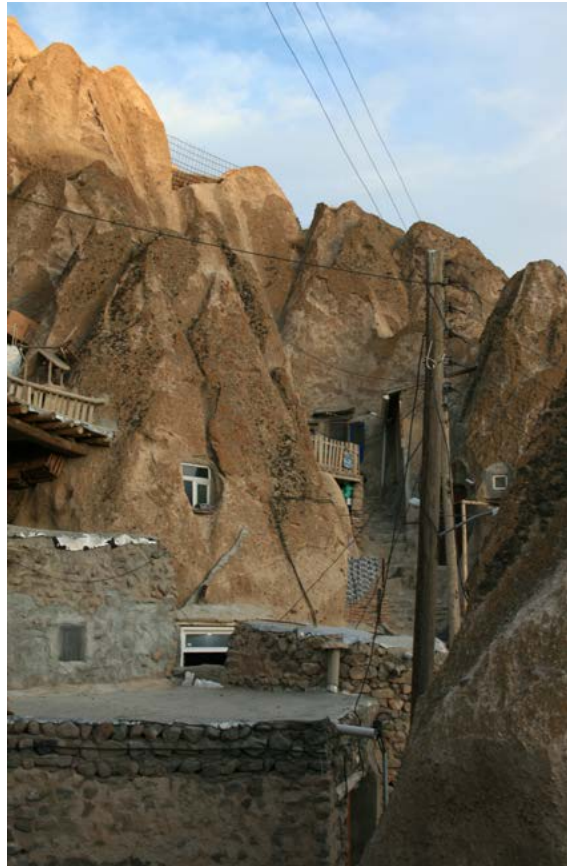
Hossam Mahdy esitteli "task force" ryhmän toimintaperiaatteita. Ryhmän toiminnan pääkohde on tällä hetkellä Syyrian sodan vuoksi riskialttiina oleva alueen vernakulaari rakentaminen ja maailmanperintökohteet. Ryhmä kokoontui tänä vuonna kerran Lontoossa. Ryhmä on tavoittanut mm. Syyriassa olevia paikallisia viranomaisia. Yhteistyö on edennyt niin pitkälle, että Syyriasta saatiin edustajat myös tämänkertaiseen konferenssiin, vuosikokoukseen ja CIAV VERNADOC-leirille!

Seuraava vuosikokous pidetään elokuussa (vaihtoehtona joulukuu) 2019 Pingyaossa, Shanxin provinssissa, Kiinassa. Kiinalaiset olivat kongressiohjelmassaan jo niin pitkällä, että päivät oli aikataulutettu Kiinalaisella tehokkuudella 5 tuntiseksi sessioiksi ja 12 tunnin ohjelmoiduiksi vuorokausiksi. Kiinaan on samana syksynä järjestymässä kaksi eri VERNADOC-leiriä: Shanghain Tongji Yliopiston järjestämä CIAV VD kongressin yhteydessä ja toinen Nanjingin yliopiston VD-veteraanien järjestämä. Toiveena on, että toisensa hyvin tuntevat vastuuhenkilöt saavat yhdistettyä suunnitelmansa. Joka tapauksessa molempiin mittausräikeihin on jo pyydetty suomalaista ohjausta.

Vuoden 2020 vuosikokous pidetään ICOMOSin maailmankokouksen yhteydessä Australiassa, Sidneyssä.

Kokousten ja konferenssien päätteeksi osa jäsenistöstä jatkoi oleskeluaan Iranissa kaksi viikkoiseksi osallistumalla järjestelyille excursioille Kandovanissa, Shirazissa, Persepolissa, Isfahanissa ja Yazdissa. Mat-

ka oli pitkistä linja-autossa tehdyistä matkoista huolimatta kokemuksen arvoinen!

Kandovanin pikkukylä ja luola-asumukset

Konferenssin osanottajien yhteiskuva Tabrizin islamilaisen taiteen yliopistolla

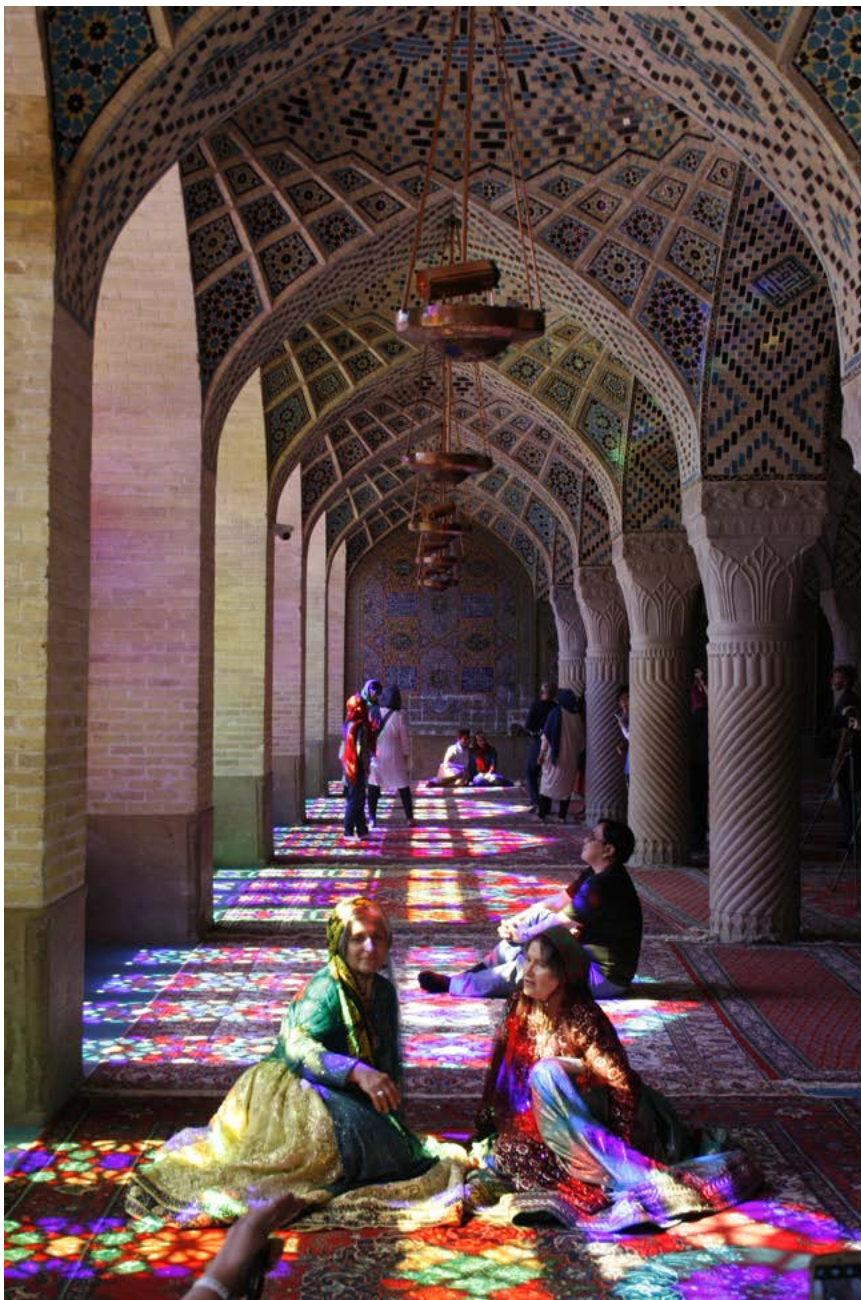
Vakil Moskeija, Shiraz

Tabrizin basaarin yksi hienoista sisäpihoista.

Masar-Ol-Molk Moskeija, Shiraz

Shiraz-Nasir-ol-Molk moskeija

Naghshe Rostam, Dariuksen hauta

Matkakertomus

Jonas Malmberg, Riitta Salastie

Hyvän ja kauniin tuolla puolen - Epämukava kulttuuriperintö. ICO-MOSin 1900-luvun arkkitehtuurikomitean vuositapaaminen (AGM)

Trentossa ja Bolzanossa 2.-4.9.2018

Kuvat: Jonas Malmberg, Riitta Salastie

Tapaamiseen oli saapunut kaikkiaan n. 70 osanottajaa, joista huomattava osa oli tarkkailijoina kokouksessa mukana olevia saksalaisen Cottbus'in yliopiston World Heritage Program -opintosuunnan opiskelijoita. Itse komitean jäsenmäärä on kasvanut tasaisesti ja siinä on tällä hetkellä yhteensä 195 jäsentä, joista 54 on kansallisten komiteoiden nimeämiä jäseniä, 55 nuorempaa tutkijajäsentä sekä 86 asiantuntijakategoriaan kuuluvaa jäsentä. Suomesta tapaamisessa olivat mukana allekirjoittaneet, Jonas Malmberg äänestävänä jäsenenä sekä Riitta Salastie asiantuntijajäsenenä.

Komitean tehtävistä yksi keskeinen liittyy maailmanperintökohdeasioissa sekä sisäisenä (ICOMOS) että ulkoisena asiantuntijana ja neuvonantajana toimimiseen (World Heritage Activity World Heritage Advice and Training). Suomalaisia erityi-

sesti kiinnostava ja jälleen ajankohtainen WH-hanke on suomalaisen modernin arkkitehtuurin saaminen maailmanperintökohteeksi. Kaikki aieluettelossa olleet ehdokkaat on päätetty poistaa ja uudistaa koko lista, mukaan luettuna 2005 tentatiivina ollut Paimion sairaala. Alvar Aalto -säätio ehdotti Museoviraston järjestämään kyselyyn heinäkuussa usean kohteen muodostamaa, kansainvälistä kokonaisuutta teemalla: "Alvar Aallon humaani moderni arkkitehtuuri".

Muista ajankohtaisista komitean hankkeista mainittakoon Madrid New Delhi -dokumentin kääntäminen virallisten kielten lisäksi (englanti, espanja) eri kielille, mm. ranska, venäjä, saksa, portugali, mandariini, swahili ja suomi. Madrid New Delhi asiakirja on Madridin dokumentin laajennettu versio koskemaan kaikkea 1900-luvun kulttuuriperintöä.

Komitean mentorointi -ohjelma on tes-

Kokouksen järjestelyistä vastannut komitean vara-pj. Leo Schmidt (vas.), pj. Sheridan Burke ja vara-pj. Kyle Normandin Trentinon autonomisen provinsin hallintorakennuksen kokoustilassa.

tattavana yhteistyössä Cottbus yliopiston WHopinto- ohjelman opiskelijoiden kanssa. Paikalla olleiden osapuolien mukaan mentoroinnista on tähän saakka saatu erittäin hyviä kokemuksia.

Heritage Alerts. Akuuteimmaksi kysymykseksi uhanalaisten kohteiden osalta todettiin merkityksen selkeä ja ytimekäs määrittelemine ja sen seikan esiintuominen, että kohteella on kansainvälistä merkitystä. Tieto tulisi myös saada osapuolten tietoon mahdollisimman pian, optimaalisimmin heti kun tieto uhkasta on tullut.

Komitea on ollut aktiivisesti mukana 1900-luvun kulttuuriperinnön historiallistemaattisen viitekehyksen (Twentieth Century Historic Thematic Framework) luomisessa. Tutkimuksen käytännön eteenpäin viennistä vastaa Getty Instituutti (LA). Laajan tutkimushankkeen tavoitteena on auttaa potentiaalisten historiallisesti arvokkaiden

kohteiden ja paikkojen tunnistamisessa määrittelemällä keskeiset historialliset teemat, jotka ovat tyypillisiä erityisesti 1900-luvun kulttuuriperinnölle. Tavoitteena on saada hanke valmiiksi ensi vuoden (2019) kevääseen mennessä.

Innova Concrete -tutkimushanke on ollut käynnissä vuoden. Fernando Espinosa esitteli 3-vuotisen hankkeen nykytilaa. EU-rahoitteisessa hankkeessa on yhteensä 26 toimijaa, yhteistyökumppaneina mm. Espanjan Docomomo ja Cadizin yliopisto. Tutkimushankkeeseen on valittu 200 kohdetta yhteensä 21 EU- maasta. Tutkimusnäkökulmina ovat mm. ajanjakso, typologia, käyttötarkoitus ja betonitekniikka. Hankkeen tavoitteena on luoda modernien betonirakenteiden korjausohje.

Virallinen tapaaminen päättyi Pecha Kucha -esityksiin, joista erityisen kiinnostavia olivat Stefanie Landin esittelemä ICOMOSin

Piazza del Tribunale, Bolzano. Julkisivussa lause: PRO ITALICO IMPERIO:
Italian Imperiumin puolesta. Arkkitehti Paolo Rossi de Paoli, 1939-42.

Firenzen historiallisia puutarhoja koskevan julistuksen uudelleen arviointi ja ajantasais-
tamishanke. Paola Scramuza esitteli Brionin
hautausmaan (Carlo Scarpa) restaurointi- ja
korjaushanketta, jossa keskeinen osa oli ra-
pautuneiden ja patinoituneiden betonipin-
tojen korjaamisella. Sheridan Burke esitteli
omassa PK-esityksessään 1900-luvun kult-
tuuriperinnön teesejä (yhteensä 10). Komite-
an jäsen, japanilainen professori Saikaku
Toyokawa esitteli Kenzo Tangen arkkitehtu-
urin tutkimukseen ja maailmanperintöesi-
tykseen liittyneitä kansainvälisten esikuvien
ja aikalaiskohteiden vertaisarviointia.

Tapaamiseen liittyvät retket ja kaupunki- kävelyt

Yhdeksi tapaamisen teemaksi nousi
epämukavuusalueelle tai iholle tuleva kult-
tuuriperintö, joka tässä tapauksessa tarkoit-
taa ensimmäisen ja toisen maailmansodan
välissä Mussolinin hallituksen harjoittamaa
rakennustoimintaa ja tähän Regimen ajan
ajanjaksoon liittyvää modernia rakennus-
perintöä Trentinon ja Bolzanon alueilla.
Keskeisessä roolissa oli sotahistoria laajem-
minkin – jäätiköltä paljastuneen 5000-vuot-
ta vanhan ruumiin Ötzinkin kuolinsyy lie-
nee ollut jousipyssyllä ammuttu nuoli!

Ensimmäinen päivä päättyi kävelykier-
roksella paikallisten erittäin asiantuntevien
oppaiden opastuksella Trenton historial-

Kaupunkikävelyn kohteita kierrettiin illan hämärtymiseen asti.

lisessa keskustassa ja tutustuminen siellä oleviin fasistisen ajan julkisiin rakennuksiin, joihin kuului mm. entinen Fasistien päämaja, rautatieasema sekä edelleen kouluna käytössä oleva koulurakennus.

Monet toteutetuista suunnitelmista perustuivat paikalla olleen historiallisen rakennuksen täydelliseen ja radikaaliin uudelleen muokkaukseen, kuten paikkoja esitellyt paikallinen opas totesi: hyvä arkkitehti käyttää kaiken olemassa olevan hyväkseen. Arkkitehtuuri, grafiikka (kuten julkisivuissa olevat kirjoitukset), kuvanveisto oli valjastettu ja palveli regimen ideologiaa. Esimerkiksi koulurakennusten pohjapiirroksissa tai monumenttien hahmossa esiintyi usein kirjain M (Mussolini).

Vaietun kulttuuriperinnön yhteydessä

nousee esiin myös vaikeita restaurointi-filosofisia kysymyksiä. Mikä merkitys tulee antaa esteettiselle laadulle tapauksessa, missä se ideologialtaan edustaa epähumanaa väkivaltakoneistoa? Esimerkiksi Trenton Fasistien päämajan tapauksessa restauroinnin lähtökohdaksi oli otettu demokraattisia arvoja edustava, esteettisiltä arvoiltaan selkeästi fasismin aikaista salitilaa vaatimatompampi historiallinen kerrostuma.

BOLZANON RETKI ma. 3.9.2018

Bolzanon kaupunki sijoittuu historiallisen kaupankäyntireitin varrelle Brenner-solan eteläiseen päätteeseen. Kaupungin monivaiheista historiaa, välillä Itävalta-Unkarin ja myöhemmin Italian osana, esitteli

paikallinen arkkitehti. Kohteina oli erityisesti ”BZ ’18–’45: One monument, One City, Two Dictatorships” -näyttely Mussolinin aikaisen kaupungin laajennushankkeen keksisessä voiton riemukaarimaaisessa monumentissa, jonka alakerrokseen oli tehty vaikuttava näyttely saksan- ja italiankielisten kulttuurien vaiheista ja törmäyksistä Trentinon alueella.

Kaupunkikävelyn lisäksi ryhmälle oli järjestetty pääsy maanantaisin suljettuna olevaan arkeologiseen museoon, joka on kokonaisuudessaan omistettu noin 5000 vuotta vanhan Ötzi-jäämiehen muumion löydön ja tutkimuksen esittelyyn.

Retki Trenton ympäristön sotahistoriallisiin kohteisiin ti 4.9.2018

Retken kohteena oli kaksi sotahistorian kohdetta. Ensin tutustuttiin asiantuntevan oppaan johdolla Forte Belvedereen, jonka Itävalta-Unkari rakensi 1910-luvulla Italiaa vastaan osana linnoitusketjua. Monissa vaiheissa eri tavoin vaurioituneen linnoituksen ja tykkipatteriston esittelyn yhteydessä pohdittiin myös rekonstruoinnin ja konservoinnin kysymyksiä.

Toisena kohteena oli Naton kylmän sodan aikainen ohjustukikohta Base Tuono, joka on nykyisin säilytetty museona. Tukikohdan opastukseen liittyi havainnollinen esittely tukikohdan toimintaan ja kylmän sodan ajan merkityksiin. Trentinon itsehallintoalue on ollut aktiivinen nimenomaan

Voiton monumentti (1926–28) ja sen jalustatilaan 2014 avattu näyttely.

Muumioituneen 5000 vuotta sitten jousella ammutun ”Jäämies-Ötzingin”
rekonstruktio arkeologisessa museossa Bolzanossa.

tekniikkaan liittyvän kulttuuriperinnön tallentamiseen ja vaalimiseen.

Tulevia tapaamisia ja konferensseja:

Madrid 23.–24.10.2018 Innova Concrete
-hanke korjauskriteerit

Hihon 25.–26.10.2018 Innova Concrete,
modernit betoniveistokset

Adcom tapaaminen Buenos Airesissa 2018
ICOMOS ISC20C vuosikokous (ACM) Ma-
rokko 12.–18.10.2019 (paikka varmistetta-
va)

Sydney ICOMOS yleiskokous (GA) 1.–
10.10.2020

TkT Laura Bergerin väitöskirja
”The Building that Disappeared.
The Viipuri Library by Alvar
Aalto” tarkastetiin Aalto-yli-
opistossa perjantaina 28.9.2018.
Kuva: Laura Berger

Merkitysten paikka – kuinka Viipurin kirjastosta tuli enemmän kuin rakennus

Laura Berger

Viipurin kirjasto on Alvar Aallon tunnetuimpia varhaisia töitä. Aalto-yliopistosta tohtoriksi väitellyt Laura Berger tutki väitöskirjaansa varten kirjaston elämää suunnitteluvaiheesta nykypäivään sekä kontekstia, johon kirjasto syntyi. Bergerin tausta on antropologiassa ja arkeologiassa, ja erityisesti historian yksityiskohdat ja unohtuneet fragmentit kirjaston toteutumisen taustalla herättivät hänen kiinnostuksensa. *The Building that Disappeared. The Viipuri Library* by Alvar Aalto tarkastettiin Aalto-yliopiston arkkitehtuurin laitoksella syyskuussa 2018. Työn ohjaajat olivat arkkitehtuurin historian professori Aino Niskanen sekä strategisen kaupunkisuunnittelun professori Raine Mäntysalo. Vastaväittäjänä toimi professori Robert Beauregard Columbia Universitystä ja kustoksena professori Pirjo Sanaksenaho.

Viipurin kirjasto valmistui vuonna 1935

itäisen Suomen merkittävimpään kaupunkiin. Kuitenkin jo vuonna 1944 Viipuri ja osa Suomen Karjalaa liitettiin Neuvostoliittoon, ja vuodesta 1991 lähtien, Neuvostoliiton hajoamisen ja kylmän sodan jälkeen, kaupunkia on isännöinyt Venäjä. Tätä taustaa vasten on mahdollista hahmotella vastauksia kysymykseen, miksi Viipurin kirjasto on herättänyt lähes katkeamatonta kiinnostusta valmistumisestaan aina tähän päivään asti.

Arkkitehtuurikirjallisuudessa ilmenee kaksi syytä, jotka perustelevat Viipurin kirjaston nauttimaa arvostusta. Ensinnäkin kirjastolla oli tärkeä rooli Aallon tuotannossa: sen suunnittelutyön aikana Aalto siirtyi klassismista funktionalismiin. Toiseksi, heti valmistuttuaan kirjasto herätti laajaa kansainvälistä kiinnostusta, mikä varmistui sille aseman modernin arkkitehtuurin avainteoksena.

Torkkelipuistoon vuonna 1935 valmistuneen kirjaston takana näkyvät sankaripatsas ja Tuomiokirkko. Kuva: Sotamuseo. Ilmavoimat

Rakennuksen merkitys kietoutuu myös laajempaan historiallisten tapahtumien ketjuun. Erityisesti se, että kirjasto on sijainnut olemassaolonsa aikana kolmen eri valtion – Suomen, Neuvostoliiton ja Venäjän – alueella, on lisännyt kerrostumia kirjaston ”elämään”. Arkkitehtuurijulkaisujen lisäksi kirjasto onkin noussut esiin sotahistoriallisessa kirjallisuudessa, ja siitä on käyty vilkasta julkista keskustelua myös suomalaisissa sanomalehdissä.

Väitöskirjassani analysoin Viipurin kirjastoa paikkana, joka tuo yhteen hyvin monenlaisia merkityksiä. Väitän, että kirjasto edustaa erilaisissa yhteyksissä erilaisia asioita. Tutkimuksessani puran kirjaston elämän neljään teemaan, jotka nousivat esiin aineis-

toista.

Ensimmäinen teema on kaupunki, jossa pohdin taustoja: Miksi Viipuriin haluttiin kirjasto, ja miksi se toteutettiin juuri sille paikalle? Toinen teema on arkkitehti. Siinä kuvaan Alvar Aallon suunnitteluprosessia, rakennusta osana hänen tuotantoaan ja rakennuksen saamaa vastaanottoa. Kolmas teema kadonnut kirjasto keskittyy toisen maailmansodan aikaan, jolloin kirjasto oli niin suomalaisten kuin neuvostoasukkaidenkin käytössä, vaikka ulkomailla sen uskottiin tuhoutuneen sodassa. Neljännessä teemassa restaurointi tuon esiin suomalaisen julkisen keskustelun ja rakennuksen restauroinnin suomalais-venäläisenä yhteistyönä. Restaurointi valmistui vuonna 2013, minkä

jälkeen sille on myönnetty useita palkintoja ja rakennus on saanut uutta kansainvälistä huomiota.

Tutkimuksessani nousi esiin se, kuinka Viipurin kirjaston kaltaisten tunnettujen rakennusten kohdalla arkkitehtuurikirjallisuus toistaa tyypillisesti samoja tietoja. Tutkimusta tehdessäni minua alkoikin kiinnostaa yhä enemmän se, mitä ei ole sanottu ja kysytty – yksityiskohdat ja unohtuneet fragmentit. Halusin tietää, mistä tekijöistä aiheeseen liittyvät suuret ilmiöt, kuten ”Alvar Aallon maine” tai että ”kirjasto on sijainnut kolmen valtion alueella”, koostuivat. Tästä syystä tutkimukseni näkökulma lähentelee monin paikoin mikrohistoriallista tutkimusotetta.

Osallistuin Suomen ICOMOSin edustajana Pariisissa 29.–31.1. järjestettyyn ICOMOS Global Case Study Project on Reconstruction -workshopiin.

Tapaamiseen oli saapunut 30 ihmistä eri puolilta maailmaa. Suomen edustajana olin kuitenkin ainoa osallistuja Pohjoismaista. Workshop oli osa laajempaa projektia, jonka tarkoituksena on koota aineistoa erityyppisistä tapauksista rekonstruktioiden analysoimiseksi ja vertailemiseksi. Ensimmäiseksi luotiin kehys, jonka avulla tapausesimerkkejä voidaan ryhmitellä tunnistettaviin kategorioihin. Keskeiseksi kysymykseksi tapaamisessa nousi seuraava ristiriita: kukin tapaus, jonka yhteydessä rekonstruktioa pohditaan, on erityinen, mutta niiden väliltä löytyy myös selkeitä yhtäläisyyksiä. Useat osallistujat toivat esiin myös sen, että kriisialueilla toivotaan nope-

asti apua ja ohjeistusta, johon tukeutua. Tällainen guideline ei voi kuitenkaan edellyttää syvällistä perehtymistä. Sen sijaan tarvitaan tukea päätöksille sekä tietoa kompaktissa ja helposti lähestyttävässä muodossa.

Workshopin lopputuloksena on koolle kutsujen koostama ICOMOS Global Case Study Project on Reconstruction: Matrix for the Compilation of Case Studies. Tämä on kuitenkin vasta ensimmäinen askel projektissa. Workshopin aihe ja keskustelut olivat kokonaisuudessaan erittäin kiinnostavia, ja osallistuminen tarjosi lisäksi mahdollisuuden tutustua lukuisiin muiden maiden ICOMOSin jäseniin.

Koko tutkimus löytyy e-kirjana osoitteesta: <https://aaltodoc.aalto.fi/handle/123456789/34027>

Vuonna 2013 valmistuneessa restauroinnissa palautettiin monia kadonneita yksityiskohtia, kuten punottu kori lainaustiskin vierseen. Alunperin lainattava kirja tuli paketoita hygienian nimissä puhtaaseen käärepaperiin. Kirjaa palautettaessa käytetty paperi pudotettiin koriin. Kuva: Laura Berger

The Building that Disappeared

**The Viipuri Library
by Alvar Aalto**

Avoimet haut, seminaarit ja konferenssit

Hae maailmanperintötyöryhmään!

ICOMOSin Suomen osasto hakee jäsentä maailmanperintötyöryhmään. Jätä hakemus ja CV sihteerille sähköpostitse sihteer@icomos.fi 7.1.2019 mennessä. Edellisen kierroksen hakemukset huomioidaan.

Congress on Numerical Methods in Engineering

(CMN 2019) will be held in Guimarães, Portugal, in July 1-3, 2019. Due to multiple requests, the deadline for abstract submission was extended to December 19, so you have two weeks to submit an abstract. Note also that post-conference courses on some of the most advanced software available and their latest developments are being offered. Registrations are limited to 20 participants, so be sure to get a place immediately if interested.

Authors are invited to submit an abstract within any congress topic or a thematic session until December 19, 2018. The submission of abstracts can be carried out directly at the congress website www.cmn2019.pt.

We are looking forward to your participation to CMN 2019 and to welcoming you at Guimarães in July 2019.

ICCROM Training Opportunities

Communication and Teaching Skills in Conservation and Science 2019

(<https://www.iccrom.org/courses/communication-and-teaching-skills-conservation-and-science-2019>)

9-20 September 2019

Place: Saga University, Arita, Japan

Deadline to apply: 20 December 2018

Wooden architecture conservation and restoration

(<https://www.iccrom.org/courses/wooden-architecture-conservation-and-restoration>)

26 August - 14 September 2019

Place: Kizhi Island and Petrozavodsk, Republic of Karelia, Russian

Federation

Deadline to apply: 22 April 2019

GEORES 2019 2nd International Conference of Geomatics and Restoration ISPRS.

(WG II/8, WG III/5, WG V/I). 2nd International Conference on "Cultural Heritage: challenges, new perspectives and technology innovation, 8.-9.5.2019. Extended abstract submission : 11 January 2019.

ICOMOSin Suomen osasto vieraili Hotelli Paasitornissa 11.12.2018. Vierailun aikana kuultiin tietoisuutta maailmanperintöasioista, käytiin tutustumassa rakennuksen torniin, vietettiin pikkujouluja ja kuultiin rebetika-musiikkia.

Kuvat: Uula Neitola

Lopuksi itämaisia mausteita ja tuoksuja jouluksi

Minna Silver

Paasitornissa Helsingissä vietimme osaston pikkujouluja 11. joulukuuta maailmanperintötietoiskun yhteydessä. Jugend-rakennus oli tunnelmallinen ja saimme kattavan esittelyn rakennuksesta päästen jopa kiipeämään tornin huipulle ihailemaan valaistua ilta-Helsinkiä. Yllätykseksemme Paasitornia on ehdotettu Suomen maailmanperintökohteeksi. Kierroksemme aikana luentosaliimme oli katettu glögit, kalaiset saaristolaisleivät ja joulutortut. Aluksi sihteerimme Uula Neitola kertoi meille hauskaasti kansanomaisesta rebetika-musiikista, jota esiintyy Kreikassa ja Turkin rannikolla, ja sen asemasta aineettomana maailmanperintönä. Sitten Uula kajautti kaikkien iloksi hienon äänensä ilmoille laulaen rebetika-kappaleen.

Viittasin osastomme pikkujouluissa silkkitien, mauste- ja suitsukereittien osuuteen maailmanperintökohteina, ja silloin pyydettiin kertomaan aiheesta jäsentiedotteessa

lisää. Silkki, kulta, mausteet ja suitsukkeet ovat perinteisesti kuuluneet jouluun. Joulu on tuoksujen aikaa. Silkkitie on yksi maailmanperintökohteista. Mauste- ja suitsuke-reiteille sekä niiden etapeille on niin ikään annettu maailmanperintöhdenimityksiä. Kaupungit, linnoitukset tai muut kohteet, kuten karavanserait, ovat olleet vanhojen karavaaniteiden varsilla. Silkki, mausteet, voiteet ja suitsukkeet ovat olleet luksus-tuotteita. Jo Kleopatra sai Jerikon balsamilehdot ja karavaanit toivat Rooman valtakuntaan Kiinasta silkkiä. Mausteiden hinta nousi kaukokaupan vuoksi. Erityisen arvokasta on ollut sahrami, krokus-kukan emistä, tehty mauste sekä väriaine, jota käytämme joululeivonnaisissa. Suitsukkeet on valmistettu puupihkasta. Kaneli taas puolestaan kanelipuun kaarnasta. Sahramin hinta oli määritelty Diokletianuksen ediktissä 300-luvulla jKr. 2000 denariksi paunalta. Monet mausteet tuotiin Intiasta tai Kiinasta,

aluksi laivoiin, joiden lastit siirtyivät kame-
lien kannettaviksi.

Meillä suomalaisilla on ollut myös jo
muutamia satoja vuosia lähemmin koske-
tusta Arabian ja Syyria-Palestiinan aluei-
siin, jotka osallistuivat silkin, mauste- ja
suitsukekauppaan. Suomalaistutkijat ovat
matkustaneet karavaaneissa ja ylittäneet aa-
vikoita kyseisten reittien varrella. Thorkild
Hansenin teos Onnellinen Arabia, Tanska-
lainen retkikunta 1761-67 kuvaa pohjois-
maisen retkikunnan matkaa ja kohtaloa aina
Jemeniin ja Persiaan asti. Sen jäseniä olivat
mm. suomalainen Kumpulan kartanossa
syntynyt luonnonteiteilijä Peter Forsskål ja
tanskalainen Carsten Niebuhr. Forsskål me-
nehtyi Jemenissä, kun Niebuhr puolestaan
oli ainoa henkiin jäänyt jatkaen Behistuniin
Persiaan. Suomalainen Georg August Wal-
lin matkasi karavaaneissa 1800-luvulla Ara-
biaan ja Syyriaan. Wallinin kirjekokoelmat
on julkaistu viime vuosina. Häntä seurasivat
professorit Arthur Hjelt ja Aapeli Saarisalo.

Satelliittiarkeologinen tutkimukseni alkoi
Läh-idässä 1990-luvulla NASAn Eagle Eye
-ohjelman innoittamana. Aavikot ovat olleet
satelliittiarkeologialle otollista maaperää
kasvipeitteen puuttumisen ja pilvettömien
olosuhteiden vuoksi. Omanista pystyttiin
1990-luvulla satelliittikuvilla jäljittämään
Ubarin suitsukekauppaan erikoistunut kar-
avaanikaupunki nykyisen Ash-Shisrin kylän
alueelta. Se mainitaan Tuhannen ja yhden
yön tarinoissa. Satelliittiarkeologiasta ja
Ubarista voi lukea netistä mielenkiintoisen
artikkelin: <https://earthobservatory.nasa.gov/features/SpaceArchaeology>. 1990-lu-

vulla ja 2000-luvun alussa suomalaiset
ovat tutkineet Jordaniassa sijaitsevan Pet-
ran ja Syyriaan kuuluvan Palmyran kara-
vaanikaupunkeja ympäristöineen kauko-
kartoitusmenetelmiä ja kenttätutkimuksien
avulla. Arkkitehti Aaro Söderlund Suomen
ICOMOSista toimi hankkeita tukevana
kaukokartoituksen, GISin ja virtuaalimal-
linnuksen yhdyshenkilönä vuosituhannen
vaihteessa entisellä TKK:lla.

Silkkitien varrelta olen esitellyt Suomen
ICOMOSillekin taannoin Palmyran maail-
manperintökohdetta ja sen tilaa Syyriassa.
Toinen karavaanikaupunki, nimittäin Pet-
ra, on puolestaan mauste- ja suitsukerei-
tillä. Petra on myös maailmanperintökohde,
joka oli suomalaisten arkeologiretkikun-
nan tutkimuskohteena. Vuosina 2000-2010
johtamani Jebel Bishri -projekti Syyriassa
Palmyran vuoristoalueella kuului NASAn
maailmantarkkailuohjelmaan, ja hanke on
mainittu Suomen avaruusraportissa. (Hank-
keen kotisivut: <http://www.helsinki.fi/hum/arla/sygis>). Voit lukea aiheesta myös van-
han Tiede-lehtijutun: https://www.tiede.fi/artikkeli/jutut/artikkelit/satelliittiarkeologit_tekivat_yllatysloydon

Kuluneena vuonna 2018 ilmestyi yhdessä
professorien Gabriele Fangin ja Ahmet
Denkerin tekemäni teos Reviving Palmy-
ra in Multiple Dimensions: Images, Ruins
and Cultural Memory (Whittles Publishing,
UK). Kyseiset professorit olivat ICOMOSin
Suomen osaston 50-vuotisjuhlassa syksyllä
2017 ja esitelmöivät Syyrian tilanteesta. Vuo-
den 2017 ilmestyneessä teoksessa Kriisin
jälkeen - rekonstruktio?, joka on sitä vaille

jääneille jäsenille viimein lähtenyt joulupostissa, sisältää viime vuoden seminaariin liittyen Syyrian tilanteesta artikkelin.

Järjestin myös Wienissä keväällä ICAANE 2016 (International Congress on Archaeology of Ancient Near East) yhdessä professori Michael Doneuksen kanssa Syyrian tilannetta koskevan kansainvälisen CIPA-työpajan. Sen loppuraportti on julkaisijalla ja pitäisi ilmestyä 2019. Kuten tiedätte, CIPA on ICOMOSin ja ISPRS:n (International Society of Photogrammetry, Remote Sensing and Spatial Information Sciences) yhteinen komitea. Se on entinen arkkitehtonisen fotogrammetrian komitea, jonka nykyinen nimi on CIPA Heritage Documentation eli dokumentointikomitea. Abstrakteihin voi tutustua ICAANE 2016 -ohjelmakirjasta, jonka pdf-versio löytyy ICAANEn kotisivuilta

(https://www.oeaw.ac.at/fileadmin/Institute/OREA/pdf/events/ICAANE_2016_Abstract_Booklet.pdf)

Joukossa on Palmyraa koskevia abstrakteja.

Petran suuren karavaanikeskuksen ohella maailmanperintökohteeksi on nimetty myös Saudi-Arabiassa oleva Mada'in Salehin suitsukereitin keskus. Mada'in Saleh on muinainen Hegra, joka oli nabatealaisten kaupunki niin kuin Petra, ja kukoisti ajallaskumme vaihteessa. Sen kallioon hakatut haudat ovat Petraan verrattavia. Lue mielenkiintoinen artikkeli: <https://www.apollo-magazine.com/the-kingdom-built-on-frankincense-and-myrrh/>

Omanissa sijaitseva Suitsukemaa on niin

ikään nimetty maailmanperintökohteeksi, ja Israelin Negevissä suitsukereitti ja sen etapit ovat myös saaneet maailmanperintökohdenimityksen.

ICOMOSin Suomen osasto ry toivottaa kaikille jäsenilleen hyvää joulua ja onnellista uutta vuotta!

ICOMOSin SUOMEN OSASTO r.y.
ICOMOS Finska nationalkommittén r.f.
The ICOMOS Finnish National Committee
INTERNATIONAL COUNCIL ON MONUMENTS AND SITES
CONSEIL INTERNATIONAL DES MONUMENTS ET DES SITES

ICOMOSin Suomen osasto r.y
Tieteiden talo
Kirkkokatu 6
00170 Helsinki